

10. Вікно в світ. Зарубіжна література : наукові дослідження, історія, методика викладання. 1999. № 5. С. 155–167.

10. Таран Л. Еммма Андієєєєєєєєвська // Жінка як текст. Київ : «Факт», 2002. С. 11–13.

Кабакова Катерина – здобувач ступеня вищої освіти бакалавра факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси – творчість поетів «Нью-Йоркської групи».

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент Поляруш Н. С.

Яна Боженко

ПОЕТИКА ПЕЙЗАЖУ В ЛІРИЦІ АНАТОЛІЯ КИЧИНСЬКОГО

Пейзажна лірика є одним із найяскравіших мотивних аспектів у доробку поета. Саме через пейзаж Анатолій Кичинський, як представник «тихої лірики» показує відстороненість душі від науково-технічної революції та зосереджується на внутрішньому стані людини та відтворюють його через пейзажі, ніби з'єднуючи її з природою. Митець переносить своє бачення навколишнього світу на поезію, апелює до естетики природи, що є першопочатком. Натурфілософічні ідеї автор у своїх поезіях транслює «через зображення різнотипних пейзажів, які характеризуються звуковою та візуальною абстрактністю в онтологічній площині авторського тексту» [4, с. 62].

Поетичний доробок письменника став предметом аналізу значної кількості літературознавців, зокрема: В. Базилевського, Г. Бокшань, І. Борисюк, А. Висоцького, Я. Голобородька, В. Загороднюка, Я. Мельника, О. Мудрак,

О. Логвиненка, Н. Лебединцевої, І. Немченка, Г. Немченко, Н. Чухонцевої, О. Шаф, Т. Щерби та ін.

Метою нашої статті – висвітлити основні образи та мотиви пейзажної лірики А. Кичинського на матеріалі збірок «Світло трави», «Пролітаючи над листопадом» та «Жива і скошена росте в мені трава». **Актуальність** нашого дослідження зумовлена відсутністю повноцінного вивчення його поетичної творчості.

А. Кичинський відомий світові як художник і поет. Тому своїй поезиторчості він вдається до поєднання одразу двох видів мистецтва: зображувального та мистецтва слова. На підтвердження цієї думки знаходимо наступні рядки: «Осінь. Вересень. Вітер / до мистецтва звука. / Непомітно з палітер / «свіжа зелень» зника» [3] за допомогою іменників автор зображує природу, яка має осінній настрій, ми не лише відчуваємо її словесно, ми бачимо ці насичені кольори у своїй уяві.

Ми помічаємо всі чотири пори року в пейзажній ліриці А. Кичинського. Як опорні слова виступають і в назвах віршів, і в їхніх текстах: весна («Кипить у жилах кров. Бурлять жадані води»), літо («Наприкінці літа наприкінці літнього дня...», «Бабине літо»), осінь («Пролітаючи над листопадом», «Поглядом, довгим, як сірий осінній дощ...»), зима («На сторінках зими», «На осінньо-зимовій межі»).

Варто відзначити також роль міфологем у творчості митця слова. Він вдається до таких, як земля, Дніпро, політ, стежка, земне тяжіння та інші.

Найулюбленішими для нього, на нашу думку, є архетипні образи першостихій, зокрема землі. На це вказували в своїх наукових розвідках В. Белінська, Я. Голобородько, Н. Чухонцева, О. Шарагіна.

Наприклад, у поезії «Приходимо на землю» він показує її у ролі «землі-матері», вдаючись до лексичного повтору: «*Приходимо на землю. / Від землі. / Не манівцями – шляхом затополеним, / щоби у жилах / світ переболів, / перекипів – і на віки знеболів...*» [3]. У такому контексті словосполучення «приходимо на землю» є метафорою, яка

несе у собі значення нового життя, народження, а «від землі» символізує на нерозривному зв'язку із першоосною їхнього життя, землею.

У ліриці А. Кичинського міфологема «земля» доволі часто виступає образі степу, як-от у вірші «Сонет»: *«Ходімо в степ, де пісня жайворова / провисне в серце пам'яттю землі, / як високо у пtiчому крилі / займеться вогник нашої любові»*[2]. У наведених рядках зі степом пов'язані не тільки міфологема землі, а й повітря (що реалізовано у мотиві високого польоту) та вогню (що постає у символічному образі вогника любові).

Ще з дитинства поета найбільше захоплює пейзаж степу, тому цей образ став наскрізним у його творчості. Проте автор акцентує не стільки зовнішнє враження від споглядання пейзажу, скільки своє уявлення про зв'язок людини з природним середовищем, про суголосність сердечних ритмів степовика і вкритих травою просторі. Наприклад, у поезії «Космічний пил і пил земний»:

Куриць дорога у степу,

І ти вже майже усліпу

Ідеш, ідеш, ідеш, ідеш

Струсити прах земний з одеж [1, с. 167].

Ці рядки вказують на широту і велич степу, покликані поглибити емоційне сприйняття читача, а рядок «скрипить старий Чумацький Віз» натякає на територіальність – Херсонщину. Схожий мотив знаходимо у поезії «Шлях» присвяченій Володимирі Забаштанському. Ліричний герой розповідає про свою подорож на озеро Сиваш, а навкруги лежить степ «як степ: ліг собі і лежить», який автор порівнює з безмежною пустелею [1, с. 52].

На нашу думку, образ землі є тим образом, який слугує для автора певним натхненням, адже саме його автор часто інтимізує, а також надає йому елегійного звучання. Архетипний образ землі є дещо модифікованим та знаходить художнє відображення в подібних образах, зокрема в образах степу, стежки, дороги. Він винесений

навіть у назви збірок *«Землі зелена кров»*, *«Листоноша-Земля»*.

Такий символічний та інтепретований образ землі в поезіях А. Кичинського завжди персоніфікований. Для прикладу, у збірці *«Пролітаючи над листопадом»* ліричний герой, коли звертається до землі, то сприймає її наче рідну мати, а також асоціює її як порадицю, надає їй іншого значення: *«Так голосно земля Повторює: «Живи!» Так голосно живеш На неймовірній ноті»*. В любові виплекані такі рядки: *«Все глибшає, глибшає / рідна земля, / рідна земля, / тече, підмиваючи берег дороги.../ Круг тині твоєї / не ворон кружля: /то в голову кльоне, / то падає в ноги – отямся нарешті – / то тинь від хреста»* [2].

Автор активно використовує повтори, які є характерними для усної народної творчості. На нашу думку, слова *«рідна земля»*, а також анафора *«так голосно»* привертають увагу читача на змальовану автором картину рідного краю, яка складається з близьких кожному образів зозулі, роси, коней, мами, дітей тощо. Ці образи-символи складають і корпус фольклорних творів, а також постійно вживаються в інтерпретованому вигляді у сучасних художніх текстах. Поезія сприймається як освідчення в любові рідній землі, розуміння причетності до її історії, пошана до сім'ї.

Ще одним наскрізним образом у ліриці А. Кичинського постає трава, яку намагаються декодувати чимало дослідників. Збірка *«Жива і скошена тече в мені трава»*, якій автор дав життя ще у 1999 році, досі не залишає байдужими десятки читачів. Автор двічі перевипускав саме цю збірку у форматі *«Вибрані твори»* у 2013 та 2018 роках.

У древніх віруваннях образ трави трактувався як символ добрих і злих сил природи, символ молитви. Інші джерела зазначають, що це образ тихого шептання, клятви, оберега, або ж смерті.

У ліриці А. Кичинського дуже часто природа є каталізатором почуттів ліричного героя. Про чуттєвість автора ми дізнаємося поезії *«В осінніх барвах розкошує*

око». Саме тут автор розкриває через призму ліричного героя власні переживання, перепади почуттів, найяскравіше це змальовано в наступних рядках:

*над рідні стіни, найрідніші стіни,
які не перетворяться в руїни,
дарма, що з них до решти обліта,
облущуючись, мазка золота [1, с. 128].*

Застосовуючи прийом психологічного паралелізму, автор описує духовний стан спокою ліричних героїв, безтурботності їх молодого життя у поєднанні з персоніфікованими образами природи, останні з яких ніби навмисно намагаються не порушити ідилію персонажів. Мотиви єднання людини з природою простежуємо у рядках: *«Нагріта ногами та бабиним літом вода,/ тихіша від себе, під нами лежить – не минає./ І я молодий ще, і ти ще така молода./ І кожну калюжу земля, ніби чашу, тримає» [1, с. 84].*

Отже, пейзажна лірика Анатолія Кичинського – це не лише спосіб зображення власного сприйняття світу, а й вияву почуттів поета. Наскрізними в поетичному доробку Анатолія Кичинського залишаються образи землі й трави, моря та степу, що є іманентними для життя херсонського митця.

Література

1. Кичинський А. Жива і скошена тече в мені трава. Вибрані вірші. Київ : А-БА-БА-ГА-ЛІА-МА-ГА. 2018. 208 с.
2. Кичинський А. Пролітаючи над листопадом. Херсон, Айлант, 2004. 128 с. URL: <https://krai.lib.kherson.ua/ru-prolitayuchi-nad-listopadom.htm>
3. Кичинський А. Світло трави. Вірші, поема. Сімферополь : Таврія. 1979. 64 с. URL: <http://maysterni.com/publication.php?id=58268>
4. Шарагіна О. Феномен української «тихої лірики» 60–80-х років ХХ століття. Київ, 2021. 264 с.

Боженко Яна – здобувач ступеня вищої освіти магістра факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси – українська поезія другої половини ХХ століття.

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, старший викладач Крупка В. П.

Елисей Комарницький

ПСИХОБІОГРАФІЗМ ПРОЗИ СТЕПАНА ПРОЦЮКА

«Степан Процюк – один із найцікавіших і найсуперечливіших українських письменників. Йому б народитися в часи Франково-Грінченкові, – ми мали б черговий взірець естетично-світоглядного служіння Україні з таким знайомим і повторюваним на українських теренах драматичним, а то й трагічним сюжетом»

Євген Баран

Степан Васильович Процюк (13.08.1964) – сучасний український письменник, якого вважають одним із найконтroversійніших письменників-інтелектуалів.

У наукових колах побутує думка, що за Процюковими книгами будуть вивчати епоху, добу українського безчасся і позачасся, причини і наслідки українських перемог і поразок на межі тисячоліть, бо Степан Процюк зосереджений на людині: на її психології, на тому, що змінюється.